Dyddiad cyhoeddi Mawrth 2009

Deall canllawiau NICE

Gwybodaeth i bobl sy'n defnyddio gwasanaethau'r GIG

National Institute for Health and Clinical Excellence

Trin golwg ddwbl drwy fewnblannu lens artiffisial ddidraidd

Mae 'arweiniad Techlechyd' NICE yn rhoi cyngor i'r GIG ar pryd a sut y gellir defnyddio triniaethau llawfeddygol newydd mewn arfer clinigol.

Mae'r daflen hon yn ymwneud â phryd a sut y gellir mewnblannu lens artiffisial ddidraidd yn y GIG i drin pobl sydd â golwg ddwbl y mae pob triniaeth arall wedi methu iddynt. Gelwir hyn yn olwg ddwbl anhydrin. Mae'n egluro'r canllawiau (cyngor) gan NICE (y Sefydliad Cenedlaethol dros Iechyd a Rhagoriaeth Glinigol).

Mae arweiniad Techlechyd yn gwneud argymhellion ar ddiogelwch triniaeth a pha mor dda y mae'n gweithio. Mae ymyriad yn brawf, triniaeth neu lawdriniaeth sy'n cynnwys torri neu wneud twll yn y croen, neu endosgop i edrych y tu mewn i'r corff, neu ffynonellau ynni fel pelydrau-X, gwres neu uwchsain. Nid yw'r canllawiau yn cynnwys p'un a ddylai'r GIG ariannu'r driniaeth ai peidio. Gwneir penderfyniadau ynglŷn ag arian gan gyrff lleol y GIG (ymddiriedolaethau gofal sylfaenol ac ymddiriedolaethau ysbyty) ar ôl ystyried pa mor dda y mae'r driniaeth yn gweithio a ph'un a yw'n werth am arian i'r GIG.

Mae NICE wedi paratoi'r canllawiau hyn gan fod y driniaeth yn eithaf newydd. Golyga hyn nad oes llawer o wybodaeth hyd yma am ba mor dda y mae'n gweithio, pa mor ddiogel ydyw a pha gleifion fydd yn cael y budd mwyaf ohoni.

Ysgrifennwyd y daflen hon i helpu pobl y cynigiwyd y driniaeth hon iddynt fel y gallant benderfynu p'un a ddylent gytuno (cydsynio) iddi ai peidio. Nid yw'n disgrifio golwg ddwbl anhydrin na'r driniaeth yn fanwl - dylai aelod o'ch tîm gofal iechyd hefyd roi gwybodaeth lawn a chyngor i chi am y rhain. Mae'r daflen yn cynnwys rhai cwestiynau y gallech fod am eu gofyn i'ch meddyg i'ch helpu i ddod i benderfyniad. Ceir rhai ffynonellau gwybodaeth a chymorth pellach ar dudalen 6.

Gwybodaeth am arweiniad Techlechyd NICE 185

Beth mae NICE wedi'i ddweud?

Gellir cynnig y driniaeth hon fel opsiwn i drin pobl sydd â golwg ddwbl lle mae pob triniaeth arall wedi methu, cyn belled â bod meddygon yn siŵr:

- bod y claf yn deall beth mae'n ei olygu a'i fod yn cytuno i gael y driniaeth
- bod y claf yn deall bod tynnu lens naturiol y llygad yn barhaol, ac os oes angen tynnu'r lens artiffisial bod yna berygl o niwed i'r llygad
- y caiff canlyniadau'r driniaeth eu monitro.

Trin golwg ddwbl drwy fewnblannu lens artiffisial ddidraidd

Yr enw meddygol ar y driniaeth hon yw ‘mewnblannu lens fewnllygadol ddidraidd ar gyfer golwg ddwbl anhydrin'.

Ni chaiff y driniaeth ei disgrifio’n fanwl yma – siaradwch â’ch llawfeddyg i gael disgrifiad llawn.

Golwg ddwbl yw gweld dwy ddelwedd o un gwrthrych yn hytrach nag un. Pan gaiff hwn ei achosi gan y ddau lygad yn pwyntio i gyfeiriadau gwahanol fe'i gelwir yn olwg ddwbl ddeulygadog.

Mae triniaethau ar gyfer golwg ddwbl ddeulygadog yn cynnwys sbectol, pigiad o botulinwm tocsin i gyhyrau'r llygad a llawdriniaeth ar gyhyrau'r llygad. Os nad yw'r triniaethau hyn yn gweithio, gellir rhwystro golwg mewn un llygad drwy wisgo clwt dros y llygad neu'r sbectol, defnyddio

sbectol â hidlyddion arbennig neu wisgo lens gyffwrdd ddidraidd. Dim ond dros dro mae'r dulliau hyn yn gweithio fel arfer.

Mae'r driniaeth a ddefnyddir i fewnblannu lens artiffisial yn debyg i lawdriniaeth cataract. Rhoddir naill ai anesthesia lleol neu gyffredinol i'r claf. Tynnir y lens naturiol a gosodir y lens artiffisial ddidraidd yn ei lle. Weithiau gadewir y lens naturiol yn ei lle a gosodir lens artiffisial arlliw arbennig, a elwir yn lens grafanc yr iris, i lynu wrth yr iris.

Beth mae hyn yn ei olygu i mi?

Mae NICE wedi dweud bod y driniaeth hon yn ddigon diogel ac yn gweithio'n ddigon da i gael ei defnyddio yn y GIG. Os yw eich meddyg yn credu bod mewnblannu lens artiffisial ddidraidd yn driniaeth addas i chi, dylai sicrhau eich bod yn deall y manteision a'r risgiau o hyd cyn gofyn i chi gytuno i'r driniaeth. Yn arbennig, dylai eich meddyg sicrhau eich bod yn deall bod tynnu lens naturiol y llygad yn barhaol, a bod yna berygl o niwed i'r llygad os oes angen tynnu'r lens artiffisial.

Efallai y byddwch am ofyn y cwestiynau isod

- Beth yn union yw'r driniaeth hon?
- Beth yw'r manteision posibl?
- Beth yw'r tebygolrwydd y bydd y manteision hynny yn berthnasol i mi? A allai cael y driniaeth wneud fy ngolwg yn waeth?
- A oes triniaethau amgen?
- Beth yw risgiau'r driniaeth?
- A yw'r risgiau'n fach neu'n ddifrifol? Pa mor debygol ydyw y byddant yn digwydd?
- Pa ofal y bydd ei angen arnaf ar ôl y llawdriniaeth?
- Beth sy'n digwydd os aiff rhywbeth o'i le?
- Beth allai ddigwydd os na chaf y driniaeth?

Crynodeb o fanteision a risgiau posibl

Disgrifir rhai o'r manteision a'r risgiau a welwyd yn yr astudiaethau a ystyriwyd gan NICE yn fras yma. Edrychodd NICE ar bum astudiaeth o'r driniaeth hon.

Pa mor dda y mae'r driniaeth yn gweithio?

Mewn astudiaeth o 12 o gleifion, roedd sgôr golwg ar ôl mewnblannu lens artiffisial ddidraidd ar gyfartaledd yn 92 allan o 100 ar raddfa yn mesur gweithrediad golwg lle 0 oedd yr anabledd mwyaf a 100 oedd dim anabledd. Nododd y cleifion hyn eu boddhad â'r driniaeth ar gyfartaledd yn 3.4 ar raddfa o 0 (anhapus) i 4 (bodlon iawn). Parhaodd un claf yn yr astudiaeth hon i gael golwg ddwbl ond cafodd driniaeth maes o law a fu'n llwyddiannus heb gael llawdriniaeth bellach. Mewn astudiaeth o 6 o gleifion, nododd pob un welliant yn y golwg ddwbl pan gawsant eu harchwilio 14 mis ar ôl mewnblannu'r lens artiffisial ddidraidd. Nododd un astudiaeth o 2 o gleifion welliant yn y golwg ddwbl ar ôl y driniaeth hefyd. Nododd astudiaeth a ddilynodd 1 claf am 14 blynedd fod y golwg ddwbl wedi mynd yn llwyr ar ôl y driniaeth a pharhaodd y claf i gael golwg dda.

Yn ogystal ag edrych ar yr astudiaethau hyn, gofynnodd NICE am farn cynghorwyr arbenigol hefyd. Mae'r cynghorwyr hyn yn arbenigwyr clinigol yn y maes hwn o feddyginiaeth. Dywedodd cynghorwyr mai nodau'r driniaeth yw lleihau neu atal y golwg ddwbl heb achosi anghysur i'r llygad.

Risgiau a phroblemau posibl

Yn yr astudiaeth â 12 o gleifion, torrodd un lens wrth gael ei gosod, ond gosodwyd lens yn ei lle yn llwyddiannus 6 mis yn ddiweddarach. Yn yr astudiaeth â 6 o gleifion, symudodd y lens a fewnblannwyd o'i safle gwreiddiol
mewn 1 claf ond nid effeithiodd hyn ar foddhad y claf â'r driniaeth.

Yn ogystal ag edrych ar yr astudiaethau hyn, gofynnodd NICE am farn cynghorwyr arbenigol hefyd. Mae'r cynghorwyr hyn yn arbenigwyr clinigol yn y maes hwn o feddyginiaeth. Dywedodd y cynghorwyr bod atal golwg yn barhaol mewn un llygad yn achosi pryder oherwydd y perygl o ddatblygu cyflwr sy'n bygwth golwg y llygad arall. Dywedodd y cynghorwyr hefyd pe byddai'r llygad â'r lens ddidraidd yn datblygu afiechyd, y gallai'r lens guddio arwyddion yr afiechyd. Dywedodd y cynghorwyr y gallai problemau posibl eraill gynnwys y lens a fewnblannwyd yn symud, pwysau yn y llygad a achosir gan hylif yn cronni a hefyd, os defnyddir lens crafanc yr iris, perygl o niwed i'r lens naturiol.

Rhagor o wybodaeth am olwg ddwbl

Gall NHS Choices (www.nhsdirect.wales.nhs.uk) fod yn fan da i gael gwybod mwy. Efallai y gall eich gwasanaeth cyngor a chysylltiadau cleifion (a elwir yn 'PALS' fel arfer) lleol roi cyngor a chymorth pellach i chi.

NICE

Mae NICE yn llunio canllawiau (cyngor) i'r GIG ynglŷn ag atal, canfod a thrin gwahanol gyflyrau meddygol. Ysgrifennir y canllawiau gan arbenigwyr annibynnol gan gynnwys gweithwyr gofal iechyd proffesiynol a phobl sy'n cynrychioli cleifion a gofalwyr. Maent yn ystyried pa mor dda y mae ymyriad yn gweithio a pha mor ddiogel ydyw, ac yn gofyn barn cynghorwyr arbenigol. Mae'r arweiniad Techlechyd yn berthnasol i'r GIG cyfan yng Nghymru, Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon. Disgwylir i staff sy'n gweithio yn y GIG ddilyn y canllawiau hyn.

I gael rhagor o wybodaeth am NICE, ei waith a sut mae'n gwneud penderfyniadau, ewch i www.nice.org.uk/aboutguidance

Mae'r daflen hon yn ymwneud â 'mewnblannu lens fewnllygadol ddidraidd ar gyfer golwg ddwbl anhydrin'. Mae'r daflen hon a'r canllawiau llawn a anelir at weithwyr gofal iechyd proffesiynol ar gael yn www.nice.org.uk/HTG185

Rydym yn annog sefydliadau gwirfoddol, sefydliadau'r GIG a chlinigwyr i ddefnyddio testun o'r llyfryn hwn yn eu gwybodaeth eu hunain am y driniaeth hon.

National Institute for Health and Clinical Excellence

MidCity Place, 71 High Holborn, London, WC1V 6NA; www.nice.org.uk

ISBN 978-1-4731-7882-3

N1937 1P Mar 09

© National Institute for Health and Clinical Excellence, 2009. All rights reserved. This material may be freely reproduced for educational and not-for-profit purposes. No reproduction by or for commercial organisations,

or for commercial purposes, is allowed without the express written permission of NICE.